

DAG VAN DE BEROEPSKOLOM 2017

Nieuwsbrief 1

8 mei 2017

Uitgave van de Leido Academy, thema-netwerk voor LevenLang Leren

SAMENWERKING MBO EN HBO BINNEN DE BEROEPSKOLOM UITDAGINGEN VOOR HET MBO OPPAKKEN - EEN UITDAGING VOOR HET HBO

**Vrijdag 6 oktober 2017
10.00 – 16.00 uur**

Hotel Mercure Amersfoort – op loopafstand van Station Amersfoort-Centraal

Ja, een wat lastige, ingewikkelde titel voor deze Dag van de Beroepskolom. Gaat dit dan ook inhouden dat het een bijeenkomst met stevige discussies wordt, met alleen maar erg veel aandacht voor strategie, beleid en politiek? Nee, maar toch ook wel beetje ja.

In ons land is 'de beroepskolom' een interessant fenomeen. Het is absoluut een bekend begrip, al gaat het veelal om bepaalde delen ervan: van vmbo naar mbo, dan wel van mbo naar hbo. De leerweg vmbo-mbo-hbo heeft op zich de aandacht van velen, maar het hebben van een sluitende strategie voor het koppelen van drie sectoren, vallend onder de verantwoordelijkheid van drie verschillende organisaties met ieder hun eigen belangen op de snijvlakken, is andere koek.

Daarom concentreren we ons op 6 oktober zoals gewoonlijk op de leerlijn mbo-hbo. Maar het zal deze keer gebeuren vanuit de invalshoek waarmee mbo-instellingen al jarenlang te maken hebben.

Dit houdt in dat er wordt gekeken naar veranderingen die zich in het mbo hebben voorgedaan, wat de consequenties voor de instroom in het hbo zijn geweest en hoe het hbo daarop heeft ingespeeld c.q. gereageerd. Vervolgens worden de huidige aanpassingen en hetgeen zoal op de rol staat voor het mbo, op een rijtje gezet, om te bezien hoe het hbo daarop anticipeert resp. dit kan gaan doen. Plannen voor het nog meer gebruiken van regionale samenwerkingsverbanden om de kwaliteit van de aansluiting te verhogen (lees: minder uitval, minder switchgedrag, hogere studierendementen en meer keuzemogelijkheden) op basis van financiering door OCW vanaf 2018, kunnen daarbij een interessante rol spelen.

Kortgezegd zal de Dag van de Beroepskolom gaan over veranderingen in het mbo en uitdagingen waarvoor mbo-instellingen zich zien gesteld, en de wijze waarop het hbo daarop kan, wil en mag inspelen, als een uitdaging voor hogescholen die ook met eigen veranderingen te maken hebben.

Hoe past dit alles in de taakstellingen voor de betrokkenen?

Daaraan gekoppeld wordt gekeken naar mogelijkheden waarmee het mbo in de toekomst zich kan manifesteren om zich een eigen weg naar kwalificaties op hogere niveaus te banen, al dan niet in samenspraak met aanbieders in het segment met de niveaus 5 en 6 van het nationale raamwerk.

Wat zal de overheid hierbij mogelijk maken, gelet op alle oproepen om meer te doen aan flexibilisering en het mogelijk maken van trajecten voor het 'levenlang ontwikkelen'?

Nieuwsgierig geworden naar wat deze dag gaat brengen? Lees verderop meer. Of u meldt zich gewoon alvast aan.

Wat kunt u verwachten gedurende de dag

Hier krijgt u een eerste indruk van hoe de dag zal worden opgebouwd. Uiteraard worden straks de meest actuele ontwikkelingen meegenomen, en wordt desnoods simpelweg een en ander omgegooid. Maar de structuur ligt wel vast, zoals bij alle DvdB'en tot nu toe.

09.15 – 10.00 uur	Ontvangst en registratie
10.00 – 10.05 uur	Welkom en korte toelichting op het programma en de verwachtingen
10.05 – 10.20 uur	De Traditionele Keiharde Kennis Kwis

Houd de publicaties de komende maanden in de gaten... we willen deze keer ook prijzen gaan uitreiken...

10.20 – 11.15 uur	Ontwikkelingen in het mbo, reacties in het mbo – en wat kunnen we er daarvan leren als het gaat om de afstemming op elkaar binnen de beroepskolom...

Er zal aan de hand van een aantal casussen worden teruggeblikt op hoe in de afgelopen jaren binnen de kaders van de beroepskolom (lees: aansluiting en doorstroom) het mbo en hbo meer en meer tot elkaar zijn veroordeeld. Er zal worden gezien op elke aspecten deze sectoren elkaar hebben gevonden, op grond van het overheidsbeleid, maar vooral ook als uitvloeisel van landelijke en regionale samenwerkingsverbanden. Hoe kunnen allerlei ontwikkelingen worden doorgetrokken naar de nabije toekomst?

11.15 – 11.30 uur	Pauze
11.30 – 12.40 uur	Huidige en op korte termijn te verwachten ontwikkelingen in het mbo, en scenario's voor de consequenties voor het hbo – wat zijn valkuilen als het gaat om de dynamiek in het gehele systeem...

In het verlengde van de eerste presentaties (met vragen en antwoorden) wordt via presentaties en korte schetsen van casussen gekeken naar de huidige situatie, maar dan gezien vanuit het mbo. Wat zijn ontwikkelingen in het mbo die cruciaal zijn om deze sector up-to-date te houden en die derhalve als 'vaststaande gegevens' moeten worden beschouwd? Van daaruit redenerende kunnen scenario's worden geschetst als het gaat om optimale voortzettingen binnen het hbo, rekening houdende met interne aandachtspunten voor het hbo zelf.

12.40 – 13.30 uur	Lunch
13.30 – 14.00 uur	Internationale ontwikkelingen rond het mbo: wat pikt het Nederlandse mbo daarvan op en wat kunnen ze vervolgens mee gaan doen...

Onderwijs is een nationale aangelegenheid, en onze Nederlandse aanpak rond het beroepsonderwijs en dan specifiek voor mbo-hbo is behoorlijk uniek. Toch kan het geen kwaad om over landsgrenzen heen te kijken en te bezien hoe daar wordt ingespeeld op de vraag naar hoger opgeleiden, vooral als het gaat om het scholen van jongeren in een duidelijke beroepscontext (vocational – professional) naar niveau 5 of op termijn zelfs hoger. Economische ontwikkelingen maar ook de maatschappelijke veranderingen nopen overheden hun strategie aan te passen rond het scholen van individuen, voor korte en langere termijn. Voorbeelden dus, ter inspiratie.

14.00 – 14.10 uur	Presentatie van stellingen – basis voor het kiezen van een discussietafel
14.10 – 14.50 uur	Discussieronde

Aan de hand van een aantal stellingen wordt gevraagd in kleine groepen een selectie te maken van de meest prangende zaken die als hbo moet worden meegenomen in de komende tijd – als de overheid vanaf 2018 geld beschikbaar heeft voor de regionale samenwerkingsverbanden en een landelijk platform voor het uitwisselen van ervaringen, expertise en goede voorbeelden. Het gaat wel om praktische zaken, gekoppeld aan een structurele aanpak.

14.50 – 15.00 uur Pauze
15.00 – 15.40 uur Panel met inleiders en experts

De uitkomsten van de discussies worden voorgelegd aan een panel met inleiders en anderen waarvan mag worden verwacht dat ze als 'boodschappers' kunnen en willen fungeren als het gaat om het algemene beleid, de overkoepelend politiek en de stimulerende bestuursorganen.

15.40 – 15.55 uur Reflectie op de gehele dag, door een bestuurder of politicus of...

We houden de naam nog maar even geheim...

15.55 – 16.00 uur Afsluiting

Praktische zaken

Een aantal praktische aspecten van de DvdB17:

- Vrijdag 6 oktober, van 10.00 tot 16.00 uur (inloop vanaf 9.15 uur)
- In het conferentiecentrum van Hotel Mercure, Amersfoort (op loopafstand van het centraal station, tegenover de locatie van de Hogeschool Utrecht). Er is een parkeergarage voor deelnemers, tegen gereduceerde kosten.
- De kosten voor deelname zullen zijn: 135 euro (excl. btw)
- Aanmelding is reeds mogelijk via info@leido.nl. Afmelden tot 25 september is kosteloos.

Wat meer over de achterliggende redenen...

Er wordt al heel lang gesproken over de wijze waarop de beroepskolom een rol kan spelen in ons onderwijssysteem. Toch gebeurde dit vooral uitgaande van de verantwoordelijkheden en mogelijkheden die elke schakel in het systeem heeft, en zich daarbij ook vaak beroept op de eigen belangen die moeten worden verdedigd.

Eigenlijk is dit niet meer dan logisch omdat elke sector – in dit geval dus het mbo en hbo – hun eigen omgeving kennen met voorschrijvende, controlerende en 'bestraffende' instanties. Een verandering in de ene sector kan daardoor niet altijd (direct) leiden tot adequate aanpassingen en reacties in de andere sector – omdat bij negatieve effecten ervan nu eenmaal niet als legitieme reden de dynamiek in die andere sector kan worden aangevoerd. Dat het in de praktijk wel tot 'verwijzingen over en weer' leidt als het gaat om de effecten, is in die zin een natuurlijk proces.

Bestrijden uitval en switch

Het bestrijden van de uitval en het switchen van mbo'ers in het hbo is een (niet zo) mooi voorbeeld van een gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen de dynamiek die twee sectoren apart kennen. Vergeleken met zo'n 15 jaar geleden zijn de kansen op studiesucces voor mbo'ers alleen maar kleiner geworden, met een zekere stabilisatie op dit moment.

Er zijn binnen het mbo en hbo voortdurend maatregelen genomen en scenario's uitgetoetst, maar die werden ook steeds weer 'gedwarsboomd' door aanpassingen die intern en extern aan de instellingen werden opgelegd, ook vaak door een sector zelf in gang gezet en als relevant gezien.

Doorlopende leerlijnen

De vraag is wat er allemaal wel niet mogelijk zou zijn geweest als binnen het hbo doorlopende leerlijnen voor mbo'ers waren ontworpen, specifiek voortbouwend op mbo-4 en functies waarin doorgroeiende mbo'ers in het werkveld terechtkomen. Als dat een keuze van hogescholen qua differentiatie van het aanbod zou zijn geweest, is de volgende vraag interessant: Hoe zouden die mhbo-bachelor-leerlijnen er dan hebben uitgezien en wat zouden de specifieke kaders ervoor zijn?

Invoering Ad

In de tussentijd is de Associate degree ingevoerd, en deze hbo-opleiding zal vanaf 2018 een eigen gezicht krijgen. Dat is een goede ontwikkeling. De Ad is vooral ook ingevoerd om op een duidelijke arbeidsmarktgerichte wijze de mbo'ers te kunnen bedienen. Het kan dus zo zijn dat vanaf nu meer en meer hogescholen de Ad in een mhbo-Ad-leerlijn gaan positioneren.

Vraag naar hoger-opgeleiden

Maar er is meer aan de hand. Kijk maar naar de druk op het mbo om in de nabije toekomst hun afgestudeerden zoveel mee te geven dat ze in functies aan de slag kunnen met competenties die boven niveau 4 uitstijgen. Er kan iets met keuzedelen worden gedaan, hoewel die ook op niveau 4 moeten zitten. Daarnaast zouden deze afgestudeerden in het laatste leerjaar in hun vrije tijd certificaten op niveau 5 kunnen behalen - of ze zorgen ervan dat die deel uitmaken van een scholingspakket dat ze als werknemer kunnen en mogen volgen in hun (eerste) baan.

Deze trend is in veel landen zichtbaar, een vorm van 'up-skilling' naar niveau 5 (en zelfs hoger), binnen het mbo-systeem zelf. Dan gaat het om het zgn. Higher Vocational Education and Training, HVET. De onderliggende programma's zijn sterk gekoppeld aan functies en beroepen, en kennen vormen als 'dual education', 'work-based learning' en 'apprenticeship'. Deze VET-instellingen doen dit omdat ze door het werkveld als de juiste partners in de doorlopende leerlijn worden gezien, ook al omdat men elkaar goed en op structurele basis kent. Hoger onderwijsinstellingen hebben een andere attitude als het gaat om deze trajecten.

Voor het fenomeen 'apprenticeship' is snel stijgend, zeker in landen waar de publieke financiering het laat afweten. Jongeren worden op basis van een selectie aangenomen door een bedrijf, in

combinatie met een studie die aansluit bij de werkzaamheden – dus een werknemer met een bedrijfsopleiding.

Vocational drift in het hoger onderwijs

Echter, onder druk van het verlies van studenten, gaan in de betreffende landen juist de hogescholen (of daarmee vergelijkbare instellingen) allerlei programma's 'beroepsgericht' maken. In recente Europese onderzoeken wordt dit 'vocational drift' genoemd, tegengesteld aan de 'academic drift' die binnen het Bologna-proces op gang is gekomen bij 'institutions for professional higher education'.

Niveau 5 in ons land

In Nederland is de beroepskolom keurig onderling verdeeld. Eerst het mbo en dan het hbo. De sectoren overlappen elkaar in formele zin niet – wel in de private sector alwaar instellingen over en weer allerlei cursussen, trainingen en bijscholingstrajecten op elkaars gebied en niveau aanbieden.

We hebben nu wel de Ad als 'short cycle higher education', maar er is geen mbo-5 in Nederland als 'higher vocational education and training'. We hebben 'bbl' in het mbo (een werknemer met scholing), maar er is geen sprake van 'bbl' in het hbo - wat iets anders is dan duaal-hbo! Waar horen 'apprenticeships' op de hogere niveaus thuis? Waar zou een Ad een in een bbl-achtige vorm een plek kunnen krijgen, met de Ad'er dus als 'apprentice'?

Oppikken van trends

Wie pikken dit allemaal op en hoe zetten we relevante trends om in kansen en mogelijkheden, is dan een zeer relevante vraag. Een van de trends lijkt toch wel te zijn dat het mbo aan de vooravond staat van een beweging waarbij naast mbo-3 en -4 ook iets moet worden gedaan aan de vraag vanuit een steeds competitiever wordende arbeidsmarkt om mensen met een mbo-achtige benadering op 5 af te leveren.

Wil het mbo dit en durven mbo-instellingen het aan om die programma's in de private context, gekoppeld aan het NLQF, in de markt te gaan zetten? Hoe reageren vervolgens de hogescholen, en willen ze meedoen en bijdragen leveren? En... zien ze de ontwikkeling van de Regionale Associate Colleges als een middel om dit alles bespreekbaar te maken?

Er zal in de komende jaren van het mbo worden gevraagd om eigenstandig een antwoord te formuleren op vraagstukken als: Hoe meer hoger opgeleiden te krijgen op niveaus die uitstijgen boven mbo-4? Hoe te bereiken dat de uitval en het switchen tot redelijke proporties in het hbo kan worden teruggebracht?

Vervolgens is het van groot belang om te weten hoe het hbo deze uitdagingen samen met het mbo kan aangaan, om de leerlijnen mbo-hbo (Ad en Bachelor) te optimaliseren en zelf ook de vraag naar verdere flexibilisering en differentiatie kan invullen.

Blijft mbo zich afhankelijk opstellen ten opzichte van hetgeen het hbo doet, kan doen, mag doen en zelf besluit te gaan doen – om binnen het hoger onderwijs een rol te spelen naast de universiteiten? Gaan er samenwerkingsverbanden ontstaan waarbij mbo en hbo gelijkwaardig opereren en worden trajecten onder de noemer 'beroepsonderwijs' concreet in gezamenlijke teams op alle niveaus aangeboden? Of neemt het mbo het heft in eigen handen, om een leidende rol te spelen bij het 'levenlang leren en ontwikkelen', ook voor jongeren?